

mert — gondoljunk arra, — ez a kis gyermek a jövő polgára és minden polgárban katonának kell lakoznia, még pedig mindig kész katonának.

E cikken kívül, mely «L'école et la patrie» címet viseli, még több igen értékeset tartalmaznak Gayeau könyvei. Ilyen pl. «L'école et Dieu», mely ma, midőn a kulturharc Franciaországban teljes hévvel dühöng, kiválóan érdekes. Gayeau a papság pártjára áll, s szellemes és talpraesett nézeteivel mindenhol, még az ellenkező táborban is, feltűnést fog kelteni.

Mind a két kötet végén mindama beszédekét találjuk összegyűjtve, melyekre Gayeau elmékedései között reflektál és számos adatot, melyek a könyv megértését nagyban megkönnyítik.

Téri József.

*

Bernhard Münz: Ibsen als Erzieher. Leipzig, 1908. 91 lap.

Jól mondja Emerson, hogy a nagy szellemek egyrészt szellemök kincseivel, másrészt azon érzelmek által válnak hasznunkra, amelyeket belénk oltanak. E nagy szellemek közé tartozik Ibsen Henrik is, a modern dráma fejedelme, aki a legélesebb ellentétben van korunk legtöbb drámagyártójával, mert nem léha élvezetet nyújt, hanem súlyos problémákat tárgyal, úgy, hogy hatása századokra ki fog hatni és ily értelemben valóban az emberiség nagy nevelői mellé sorakozik.

Ibsent e szempontból akarja méltatni Münz fenti művében. Bizonyos, hogy dolgozata nélküli az áttekinthető, rendszeres tárgyalást, hogy távolról sem meríti ki Ibsen lelkének gazdag tartalmát, de mint kísérlet figyelemre tarthat számot. Ibsennek («az észak mágusának») főleg a művészetéről (költészetéről), a költő hivatásáról, az állami életről és a nőkérdésről való nézeteit teszi vizsgálat tárgyává. Ibsen felfogása szerint az igazi művészet távol van a vértelen esztécizmustól, benne nem a forma a fő, hanem bizonyos élettartalom, amelyért érdemes küzdeni és szenvedni. Ennek megfelelőleg a tiszta lelki művésznek felül kell emelkedni az érzékiségen és bizonyos erkölcsi fenséggel rendelkezni. Tűzoszlopként kell kortársai előtt járnia. Né merüljön a homályos multba, hanem juttassa a jelent jogaihoz. Az igazi költő nem valami alapeszme kedvéért írja meg drámáját, hanem az eszme önként folyik az anyagból. Csak működésének egésze álljon egy tendencia szolgálatában, ez pedig: hogy népe alvó lelkiismeretét fölrázza. Ez a gondolat vezette Ibsent drámaírói működésében.

Ibsen konok individualista. Felfogása szerint a személyiség szabadsága és az igazság a társadalom támaszai. Érvényesítse az ember magamagát, legyen hű magához minden körülmény között: ez az Ibsen

evangeliuma. Drámáinak a hősei ingadozásuk, gyarlóságuk folytán félbemaradt egzisztenciák, akik rendszeren meg is buknak, vagy pedig a megalkuvás szelleme győz rajtuk.

Individualizmusa Ibsent az anarchizmus felé vezeti. Szerinte az állam az egyéniség átka. A zsidóság csak azért őrizte meg egyéniségét, mert nem vesződött az állammal. Gyűlöli a politikai pártoskodást, mely csak számokat ismer, de egyéniséget nem hagy. Fontosságot tulajdonít végül Ibsen a nő felszabadításának is; azt követeli, hogy a nőt is egyéniség számba vegyék. Az utolsó szakaszban tévedésbe esik Münz, midőn azt állítja, hogy Ibsen optimista és hogy ú. n. pesszimizmusa csak a multra és jelenre vonatkozik, nem pedig a jövőre, mert Ibsen írói fejlődésrajza félreérthetetlenül arról tanuskodik, hogy a költő élete vége felé mind sötétebb színben lát mindent. (Pl. Ha mi holtak fölbredünk.)

Annyi azonban kétségtelen, hogy ha Ibsen nagyobb volt is a negatív rombolásban, mint a pozitív eszmények felállításában, korszakalkotó műveivel, melyekkel a modern társadalom fekélyeit könyörtelenül feltárta és ezzel komoly magunkbaszállásra intett, a maga részéről hozzájárult egy szebb, boldogabb jövő megteremtéséhez.

Dr. Szelényi Ödön.

*

Otto Ernst: Des Kindes Freiheit und Freude. Leipzig, 1907. 50 lap.

Szívesen élünk az alkalommal, hogy e kis mű révén a német írói gárda egyik legrokonszenvesebb tagját mutassuk be, aki mintegy szépirodalmi szószólója korunk pædagogiai reform-törekvéseinek. A «*Flachsmann als Erzieher*» és «*Asmus Semper*» című regényei fényesen bizonyítják, hogy szerzőjük mily kitűnően ismeri a gyermek lelkét, a nevelő munkásság jelentőségét, a tanító egyéniségének fontosságát, a mechanikus tanítás káros hatásait. A gyermeki lélek szeretete íratta meg vele az előttem fekvő kedves, eleven cikkét is. Azt találja, hogy a mai nevelés sokféle szabályával, intézkedésével, felügyeletével, tapintatlan beavatkozásával erőszakot követ el a gyermek fejlődő lelki világán. Iskoláink az egyformásítás elvén épültek fel. Igaz, hogy bizonyos quantumot mindnyájunknak kell tanulni, de a cél már nem lehet ugyanaz mindenkire nézve, nem lehet az összes növendékektől az összes tárgyakban egyforma eredményt követelni. Mindig szem előtt kell tartani a gyermek boldogságát. Életörömét kell felkelteni és ébrentartani megfelelő játék, kellő szabad mozgás, a munka okszerű változtatása által. Ma túlságosan sok a házimunka, pedig elsőrendű követelmény, hogy az iskola a maga feladatát saját falain belül oldja meg. A holt ismeretek tömeges felhalmozása még nem azonos az általános